

Moara cu noroc de Ioan Slavici

Povestitor , dramaturg , memorialist , publicist , nuvelist si romancier , reprezentant al epocii marilor clasici, Slavici a ramas pana azi creatorul romanului si nuvelei realist-psihologice ,in proza romaneasca ,fiind autorul unor capodopere ale genului, cum sunt : Comoara, Padureanca, Budulea Taichii, Moara cu noroc. Cine nu cunoste mai cu sam aceasta din urma nuvele nu cunoste pe Slavici si nu cunoaste una din cele mai puternice creatii ale literaturii romane in acest gen. Lumea operei lui Ioan Slavici creste direct dintr-o realitate reprezentativa pentru marginea vestica a Ardealului , intr-un sfarsit de secol al XIX-lea. Nuvela „Moara cu noroc” a fost publicata in volumul „Novele din popor” -1881 -Slavici a fost apreciat de Eminescu pentru adancimea sufleteasca a lumii evocate ,in operele sale.

Nuvela se desfasoara pe parcursul a 17 capitole , astfel ca indicii dimensiunii ne-ar putea permite sa consideram nuvela un microroman, insa acestia nu reprezinta un criteriu relevant pentru clasificarea operelor in diferite categorii , astfel nu putem incadra „Moara cu noroc” in specia romanului. Chiar G. Calinescu pune in lumina aceasta observatie afirmand ca este o „opera solida cu subiect de roman”.

Actiunea nuvelei este plasata in mediul ardelenesc in a doua jumatate a secol al XIX-lea. Atentia se concentreaza asupra lui Ghita , a carui evolutie este urmarita pe fundalul unei lumi stapanita de violenta, de crima si de coruptie. De altfel asta si este definitia nuvelei (<it nouvelle ; nove - nouitate , nuvela>)sa fie o specie a genului epic in proza , mai rar in versuri, de întindere medie , mai mare decât schița mai mica decât romanul , cu un singur fir epic , generat de o intriga puternica si un conflict concentrat ,in care este implicat un număr restrâns de personaje . Sensul conotativ al titlului ne duce cu gândul la un topos malefic , tanatic (uciderea semintelor - Ivan Everserv), un topos creat de diavol, iar determinantul atributiv „cu

noroc" induce, lectorului sugestia bunastarii si a castigului, a fericirii (aparent).

Nuvela realist-psihologica se deschide prin cuvintele batranei: "Omnul atrebuie s fie multumit cu saracia sa , caci , daca e vorba , nu bogatia, ci linistea colibei tale te face fericit", astfel personajul isi asuma functia unui alter-ego al naratorului. Monologul este perceptul moral sub care personajele se zbat ca sub un blestem , ca urmare a conditiilor vietii. Batrana soacrca prin cuvintele din epilog inobileaza personajele situdant destinul lor sub semnul mecanismului tragic , pentru ca vina acumulata de Ghita si Ana este un hybris.

La inceputul nuvelei Ghita apare ca un om harnic si cumsecade, care trudeste din greu pentru intretinerea familiei , nemultumit de conditia sa el doreste sa-si schimbe viata , sa traiasca altfel. Patima banilor ii permite autorului sa dezvaluie consecintele nefaste pe care setea de putere le are asupra omului.

Locul hanului este plast la margine de tarinii , fiind pitoresc: de acolo se vad satele asezate frumos de-a lungul vaii , chiar la mijlocul drumului intre locul bun si cel rau , undeva intr-o vale . Punctul este un loc de intalnire pentru drumetul singuratic , iar moara, devenita un suprapersonaj, semnifica miscarea neintrerupte , continua , aducand noroc si pace. Moara constituie , totodata , si un punct in care se schimba balanta destinului unui personaj. In cazul lui Ghita , moartea lui si a Anei este prevestita de cele 2 cruci de piatra , in timp ce copii si batrana vor trai , fiind reprezentati de cele 3 cruci „din lemn de stejar , impodobite cu tircalamul si vopsite , cu icoane sfinte."

Dupa o scurta perioada de prospetime si de multumire , Ghita descopera ca adevaratul spatant al locurilor este Lica Samadaul. Chiar de la prima intalnire cu Lica isi da seama de adevaratele intentii ale acestuia si refuza orice colaborare: "Eu nu stau aici ca sa tin seama despre cei ce vin si trec si asa nici nu-i prea stiu." Lica Samadau , hotul de porci din pusta Banatului , cu energie diabolica a facatorului de rele „hipnotizeaza" pe hangiul Ghita , un suflet obisnuit , care se va prabusi pana la urma ca o pasare sub privirea sarpelui. Sub robia banului , Ghita dezerteaza de la principiile morale, primeste bani

nemunciti sisi vinde , pur si simplu, nevasta Samadului. La un moment dat , cuprins de gelozie , isi denunta complicele si isi ucide nevasta. Dar Lica mai are timpul necesar pentru a-l ucide pe Ghita si a se sinucide , in clipa in care era sa fie prins. Deznodamantul nuvelei , cu atatia morti tumultuoase , nu are nimic melodramic , el incolteste in sufletul cititorului ca o fireasca ispasire tragica a oamenilor care s-au dezumanizat sub puterea fascinanta a banului , care au dezertat de la elementele principii de conduita etica. In final putem adauga ca ultima replica care apartine batranei ,care isi recupereaza in locul purificat prin foc , fortele premonitorii, este evidentiata tehnica realista a simetriei si a circulatiei epice prin care Slavici anticipeaza romanele scrise de L. Rebreanu , G Calinescu si Marin Preda , punand in lumina ,totodata, asemanarea soacrei cu Cassandra , una autohtona pentru ca prevesteste destinul tragic intr-un sistem codificat al limbajului dar nu este crezuta.

Moara cu noroc nu-i numai o nuvela bogata ,e in acelasi timp un mic roman de moravuri , tot atat de interesant , prin fondul de viata locala pe care e proiectata actiunea principala , prin tipurile de al doilea plan sau abia intrezarite , prin pitorescul lui special -ca si Bordeenii d-lui Sadoveanu.

Gradatia actiunii motiveaza pasiunea crescanda pentru bani la un om care nu poate opri deznodamantul decat provocandu-l el insusi asa cum nu-l dorea , demonstrandu-se astfel un adevar istoric recunoscut:patima banului devine o forta independenta de vointa celui stapanit de ea , intr-o societate distrugatoare a oricarei masuri etice , atunci cand omul i se opune in conflictulintre a voi si a trebui.

Tonul sfatos si stilul concis , labidar , bolovanos al scriitorului ardelean pare potrivit anume ca sa contribuie la impresia aceea de tragic, de trecut, de viata adevarata si intensa.

Termenul de realism provine din fr. realisme , desemnand o metoda de creatie ce reflecta , ca o reactie la romantism , lumea in varianta sa obiectiva , neidealizata , cu preocuparea de a respecta veridicitatea , cauzalitatea , tipicitatea si caracterul concret al mediului , al fizionomiilor , al reactiilor psihice si al detaliilor.

Nimeni, pana la acest scriitor , n-a cercetat cu atata patrundere si perspectiva aspectul social , conditiile vietii materiale ale lumii satesti , nimeni n-a infatisat in aceeaasi masura stransa corelatie intre fenomenologia vietii sufletesti si modul de trai , pozitia economica , existenta sociala , intr-un cuvant.